

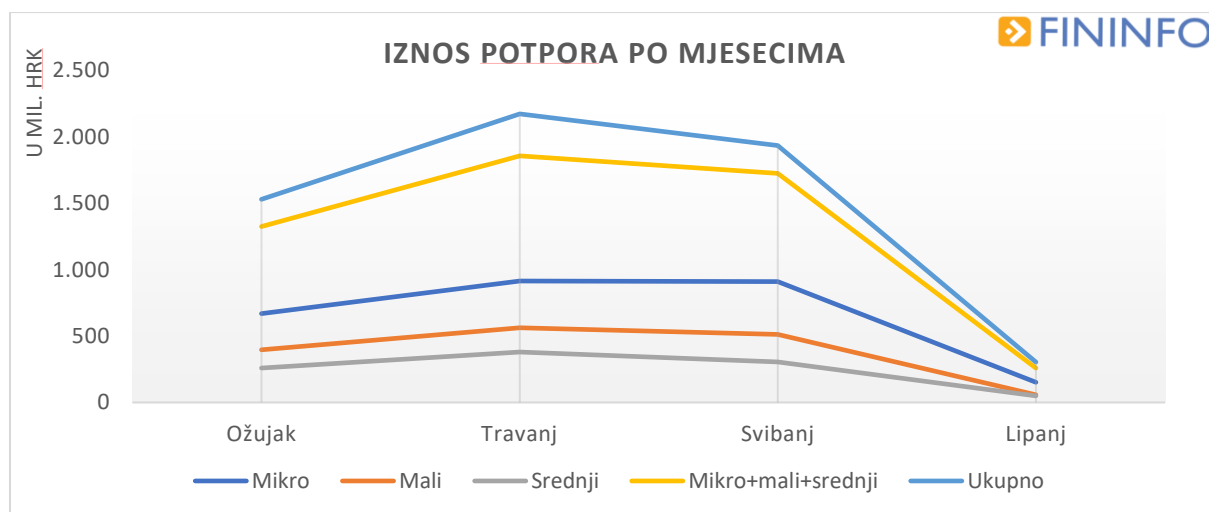
Analiza izloženosti gospodarstva pandemiji koronavirusa

Fininfo (www.fininfo.hr) vam donosi analizu izloženosti gospodarstva pandemiji koronavirusa koja prikazuje utjecaj aktualne pandemije na poslovne subjekte ovisno o njihovoj veličini te njene učinke na različite sektore (djelatnosti) gospodarstva. Analizirali smo i efekt potpora države na poslovne subjekte i na ekonomiju Republike Hrvatske, a podloga za izradu analize su podaci o isplata potpora za očuvanje radnih mjesta za razdoblje od ožujka do lipnja i ostale relevantne informacije i podaci.

Izloženost poslovnih subjekata ovisno o njihovoj veličini

U prvom dijelu ove analize cilj nam je prikazati koji su segmenti gospodarstva i u kojoj mjeri najviše izloženi aktualnoj pandemiji koronavirusa, odnosno jesu li subjekti određenih veličina u većoj mjeri zahvaćeni krizom. Veličinu poslovnih subjekata primarno određuju broj zaposlenika, ostvareni prihodi i ukupna imovina, a kao takvi dijele se na **mikro** (jedan od kriterija je godišnji prosjek broja zaposlenih do 10), **mali** (godišnji prosjek broja zaposlenih do 50), **srednje** (godišnji prosjek broja zaposlenih do 250) i **velike** (godišnji prosjek broja zaposlenih veći od 250).

Prve isplate potpora za očuvanje radnih mjesta bile su one za mjesec ožujak, a iznosi potpora isplaćenih subjektima prema njihovoj veličini, za razdoblje od ožujka do lipnja, vidljivi su na sljedećem grafikonu.

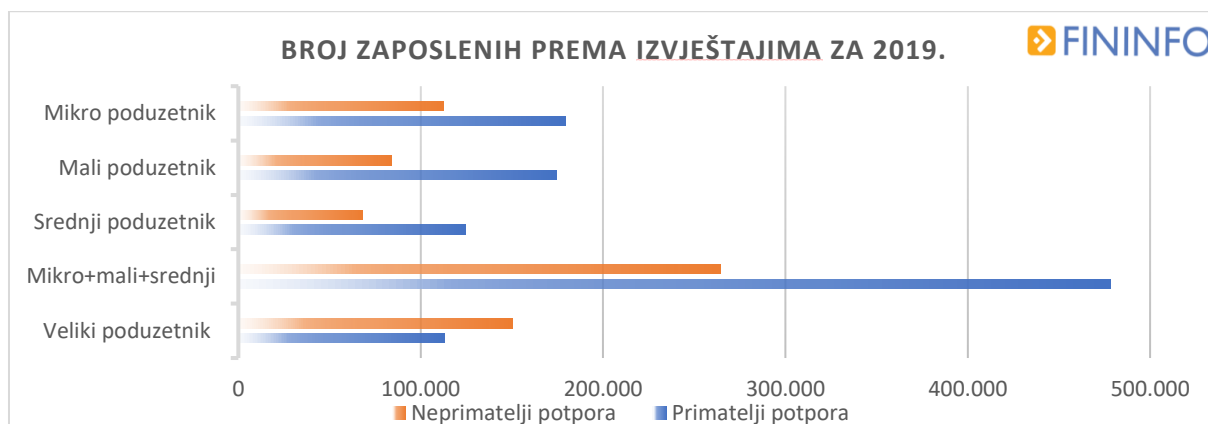


Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje i fininfo.hr

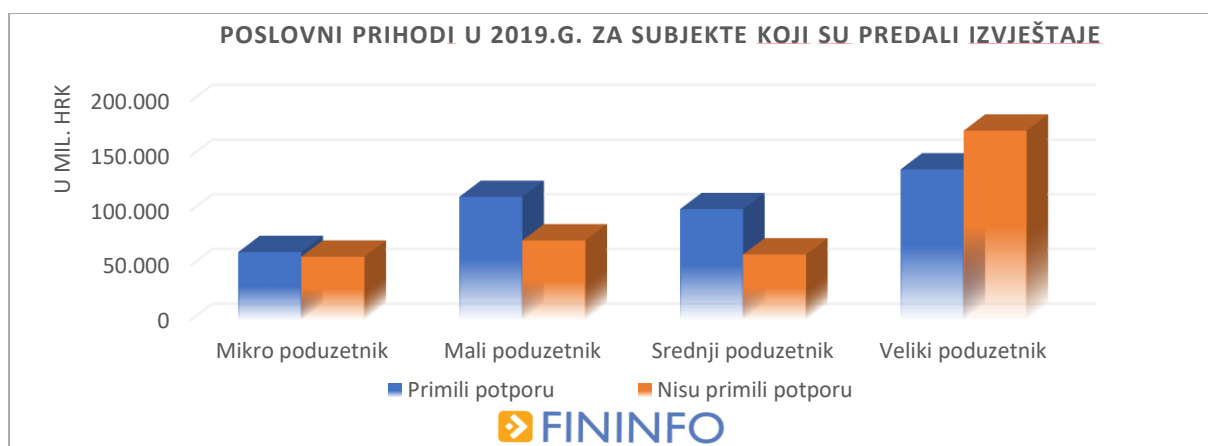
Iz grafikona iznad vidljivo je da je većina potpora isplaćena u prva tri mjeseca (po našim procjenama **više od 70%** ukupnih potpora isplaćenih za 2020.g.), kada su donesene mjere obuhvatile veliki dio subjekata. U prva tri mjeseca isplaćeno je **5,6 mlrd.** kuna, a kada se pridoda i lipanj dolazimo do brojke od cca. **6 mlrd.** kuna isplaćenih potpora. Navedeno upućuje na to da je u prvom tromjesečju isplate potpora cilj Vlade bio u što većoj mjeri amortizirati početni udar pandemije na gospodarstvo u cjelini. S druge strane, od lipnja pa nadalje, mjere su se fokusirale na najizloženije djelatnosti i subjekte pa su i iznosi potpora značajno smanjeni.

Ovdje je bitno spomenuti i činjenicu da je glavnina sredstava isplaćena **mikro, malim i srednjim subjektima (87%)**, što nam ukazuje na njihovu **značajno veću izloženost** aktualnoj pandemiji nego kod velikih subjekata.

Da bismo potvrdili pretpostavku o većoj izloženosti mikro, malih i srednjih subjekata pandemiji, analizirali smo **relativnu izloženost** pojedine veličine jer nam ona pruža bolju sliku realnog utjecaja pandemije. Izloženost prema veličini utvrdili smo na način da smo stavili u omjer **broj zaposlenih** i **poslovni prihod** kod subjekata koji su primili potporu u odnosu na subjekte iste veličine koji ju nisu dobili. Baza za ovu analizu bili su subjekti koji su predali godišnje financijske izvještaje za 2019.g., koji sudjeluju u ukupno dobivenim potporama s 84%. Grafički prikaz navedene relativne izloženosti je vidljiv ispod.



Izvor: fininfo.hr



Izvor: fininfo.hr

Navedeni grafikoni potvrđuju kako su mikro, mali i srednji subjekti **značajno izloženiji** pandemiji u odnosu na velike subjekte. Prvi grafikon nam pokazuje kako je znatno veći broj zaposlenih u mikro, malim i srednjim subjektima koji su primili potpore u odnosu na one koji nisu, dok je za velike subjekte situacija obrnuta. Ista situacija vidljiva je i na drugom grafikonu koji se temelji na poslovnim prihodima, gdje je veći dio poslovnih prihoda koje generiraju mikro, mali i srednji subjekti primio potpore nego što nije, a kod velikih subjekata je ponovo situacija obrnuta.

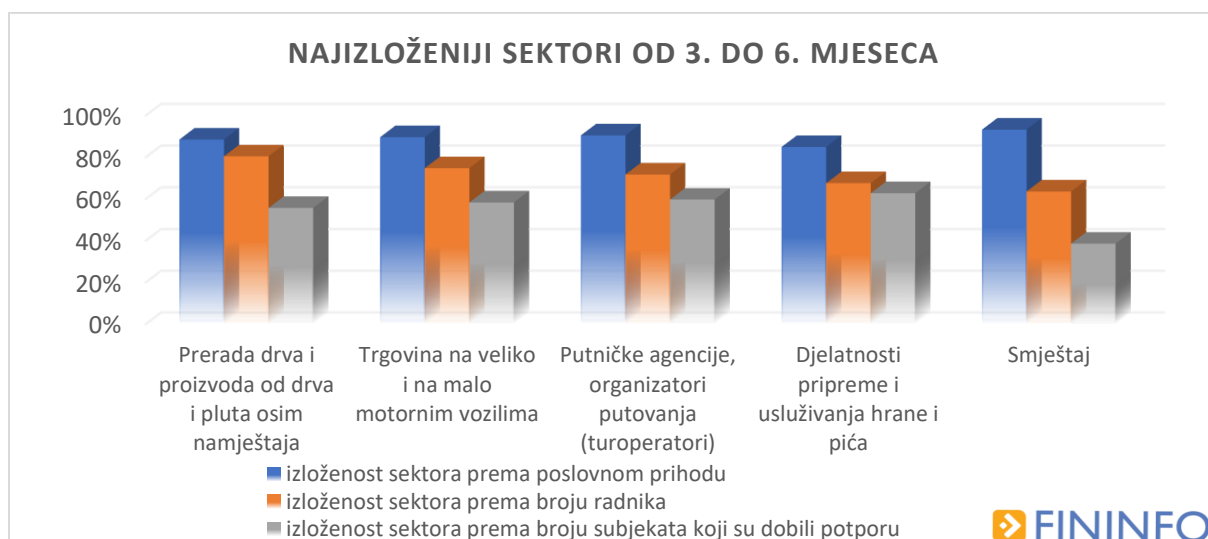
Možemo zaključiti da je aktualna kriza pogodila više od **60%** mikro, malih i srednjih subjekata u odnosu na **44%** velikih. Promatramo li cjelokupno gospodarstvo, ukupna izloženost pandemiji je **55%**. Relativno najpogođeniji su mali i srednji poduzetnici, mali prema broju zaposlenih, a srednji prema prihodima.

Rezultati ove analize indiciraju da u nadolazećem razdoblju možemo očekivati veće probleme u plaćanju obveza kod mikro, malih i srednjih poduzetnika koji su i općenito ranjiviji dio gospodarstva (posebice se to odnosi na mikro i male subjekte).

Izloženost različitih sektora gospodarstva

U ovom dijelu analize cilj nam je prikazati **relativnu izloženost** pojedinih sektora pandemiji koronavirusa u razdoblju od ožujka do lipnja. Subjekte smo zbog jasnijeg i jednostavnijeg prikaza podijelili u 90-ak sektora u skladu s nacionalnom klasifikacijom djelatnosti, koju objavljuje Državni zavod za statistiku na temelju međunarodne klasifikacije djelatnosti. Analizom smo obuhvatili subjekte svih veličina koji su predali godišnje financijske izvještaje za 2019.g. U analizi smo utvrdili proporciju subjekata koji su primili potpore prema **broju radnika, prihodima i broju subjekata** u određenom sektoru u odnosu na ukupan sektor. Uz navedeno, vodili smo računa i o tome da su sektori koje ćemo istaknuti po prihodima relativno značajniji u odnosu na ostale, odnosno gospodarstvo. S obzirom da apsolutne veličine sektora značajno variraju, ova analiza pruža bolji uvid u stvarnu pogođenost pojedinog sektora pandemijom.

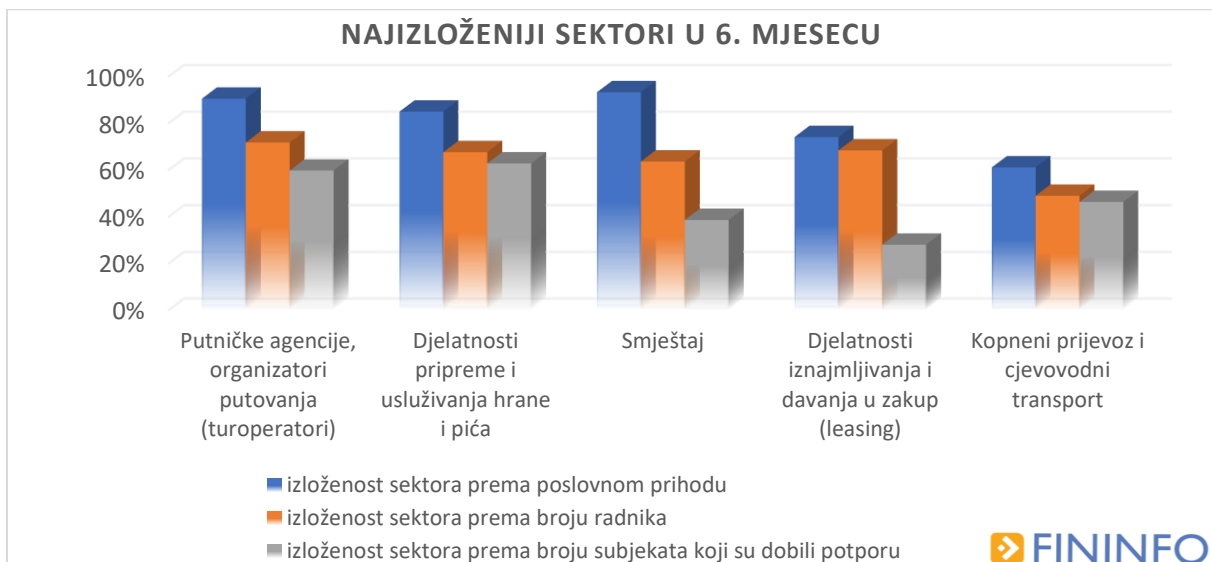
Na grafikonu ispod vidljivo je 5 sektora koje je pandemija najjače pogodila u razdoblju od ožujka do lipnja.



Izvor: *fininfo.hr*

Utvdili smo da je prosječan kombinirani utjecaj krize na ove sektore prema kriterijima poslovnih prihoda i broja zaposlenih **iznad 80%**. Zanimljivo je primijetiti da je samo djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića među prvih 5 po **apsolutnim iznosima** primljenih potpora, dok je smještaj šesti. Možemo zaključiti da su 4 od 5 sektora **direktno ili indirektno vezani uz turizam**. Trgovina na veliko i malo motornim vozilima vezana je indirektno uz turizam preko velikog udjela prodaje rent-a-car kućama, dok je za ostala tri, osim prerade drva i proizvoda od drva i pluta osim namještaja to razvidno iz naziva.

Uz izloženost u razdoblju od ožujka do lipnja, analizirali smo i **utjecaj pandemije u lipnju** kada je početni udar pandemije oslabio te su se potpore dodjeljivale subjektima čiji je prihod pao za više od 50%. Ovaj segment analize pokazuje intenzitet i trajnost pandemije kod najpogođenijih sektora, a izradili smo ju temeljem podataka o subjektima koji su nastavili primati potpore u lipnju u odnosu na dobivene u svibnju. Grafički prikaz nalazi se ispod.



Izvor: fininfo.hr

I prema ovom kriteriju su najpogođeniji sektori smještaja, putničke agencije i organizatori putovanja i djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića. Uz njih su se na ovom popisu našle i djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing) i kopnenog prijevoza i cjevovodnog transporta. Sve nabrojane djelatnosti su direktno ili indirektno vezane uz turizam, koji je bio pogođen zbog smanjene mobilnosti ljudi.

Rezultati analize pokazuju visoku izloženost pandemiji sektora vezanih uz turizam, što predstavlja problem za našu ekonomiju zbog visokog udjela turizma (izravnog i neizravnog) u BDP-u i ukazuje na slabosti nediverzificiranih gospodarstava.

S druge strane, željeli bismo istaknuti **sektore koji su najmanje pogođeni pandemijom** u razdoblju od ožujka do lipnja, a vidljivi su na grafikonu ispod.



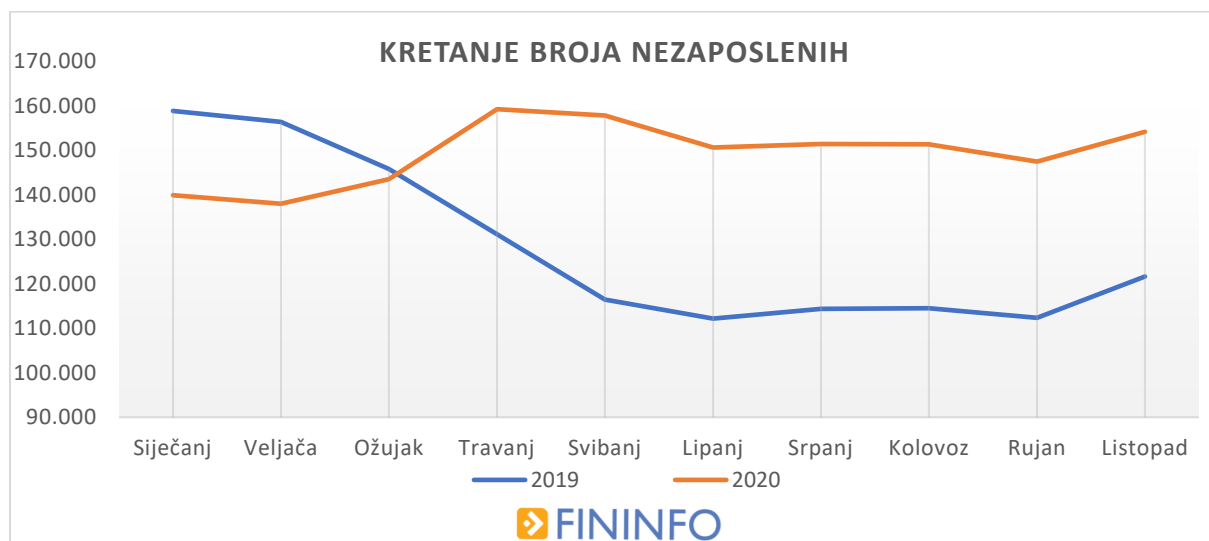
Izvor: fininfo.hr

Prosječna kombinirana izloženost navedenih sektora pandemiji iznosi **15%**, odnosno višestruko je manja od najpogođenijih sektora i prosječnog utjecaja koji je pandemija imala na gospodarstvo (ukupno je krizom zahvaćeno 55% subjekata). Bitno je istaknuti kako ovih 5 sektora nadmašuje prosjek ekonomije, uglavnom vrlo značajno, posebno kod računalnog programiranja i proizvodnje osnovnih

farmaceutskih proizvoda, po **rastu prihoda**, **broja zaposlenih** i **ostvarenoj dobiti**. Također, ovih je 5 sektora bolje od prosjeka ekonomije i po **produktivnosti**, **likvidnosti** i **određenim mjerama zaduženosti**. Posebno bismo naglasili kako smo analizirali i **izvozu konkurentnost**, mjereći je udjelom izvoza u prihodima te došli do zaključka da je ovih top 5 sektora i u ovom segmentu bitno bolje od prosjeka ekonomije, što posebno vrijedi za proizvodnju osnovnih farmaceutskih proizvoda i računalno programiranje i savjetovanje.

Utjecaj na gospodarstvo u cjelini

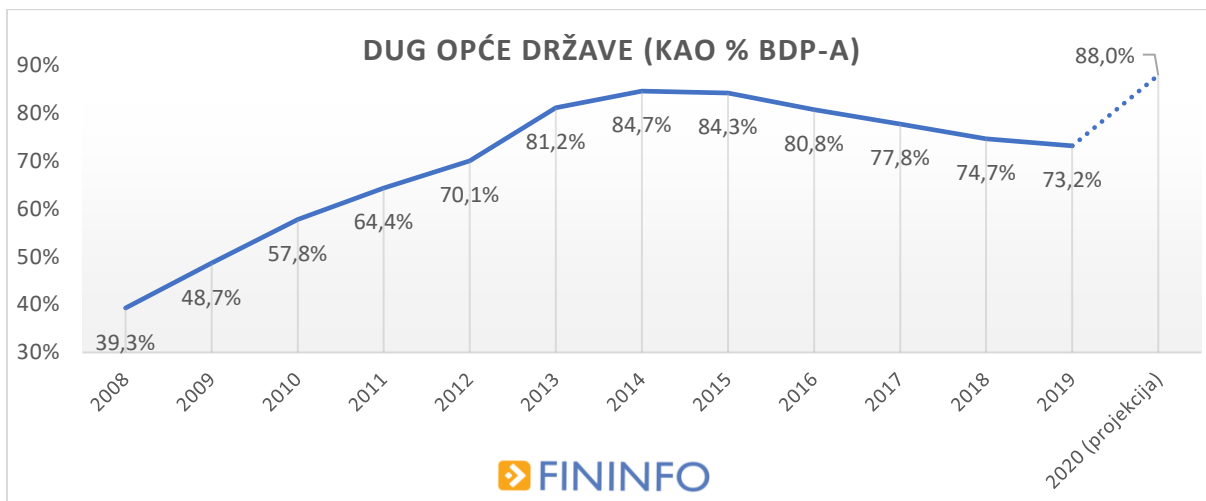
U ovom dijelu analizirali smo utjecaj pandemije i mjera na gospodarstvo u cjelini. U tom kontekstu promatrali smo **kretanje broja nezaposlenih**, **dug opće države (kao % BDP-a)** i **stopu rasta realnog BDP-a**. Između ostalog, cilj ovog dijela analize bio je utvrditi jesu li donesene mjere imale učinka.



Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Vjerujemo da su mjere imale učinka, odnosno da bi broj nezaposlenih bio znatno veći da nisu donesene. Kao što se može vidjeti na grafikonu iznad, broj nezaposlenih je na kraju listopada 2020. i uz mjere za očuvanje radnih mjesta **veći za cca. 34.000** u odnosu na isto razdoblje 2019.g. Zanimljivo je istaknuti kako je broj nezaposlenih na kraju veljače 2020.g. bio za otprilike **18.000 manji** nego u istom razdoblju 2019.g. pa je ukupan realni efekt pandemije **veći od 50.000**. Bitno je primijetiti i kako se trend pozitivnog kretanja broja nezaposlenih promijenio u ožujku s dolaskom pandemije koronavirusa u Hrvatsku.

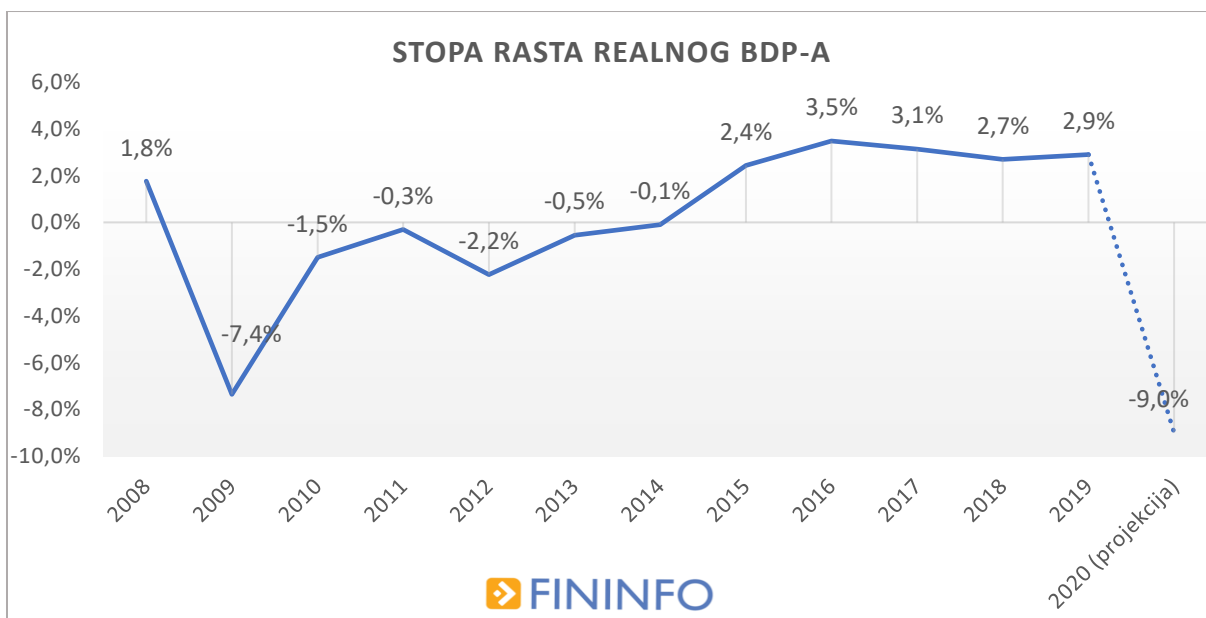
Kao što se može vidjeti na grafikonu ispod, dug opće države kao postotak BDP-a će se u 2020. prema najavama ekonomskih analitičara bitno povećati i biti na povijesno visokim razinama.



Izvor: Eurostat i fininfo.hr

Osim **značajnih sredstava isplaćenih u vidu potpora za očuvanje radnih mjesta**, na ovaj pokazatelj utječe i **očekivani jak pad bruto domaćeg proizvoda**. S obzirom na jačinu novog udara (vala) pandemije, potrebna je dodatna injekcija (potpore) države kako bi se minimizirala šteta i omogućio što brži oporavak gospodarstva. Smatramo da je u uvjetima niskih kamatnih stopa i inflacije, smisleno do određene razine povećavati deficit državnog proračuna i javni dug kako bi se u što je moguće većoj mjeri očuvala zaposlenost i gospodarstvo. Naravno, pritom treba voditi računa da se potpore isplaćuju subjektima koji imaju potencijal opstati na tržištu (budući da se isplaćuju i za pokriće fiksnih troškova, a ne samo za očuvanje radnih mjesta) i da nam visina javnog duga ne postane preveliki teret za budućnost. Vjerujemo, a tako je istaknuto i iz Vlade RH, da će se dio uloženi sredstava u mjere za očuvanje zaposlenosti i gospodarstva moći refundirati iz sredstava EU.

Na sljedećem grafikonu prikazan je realni rast/pad BDP-a u razdoblju od 2008.g. do 2020.g.



Izvor: Državni zavod za statistiku i fininfo.hr

Sukladno očekivanjima ekonomskih analitičara, **pad u 2020. će biti najviši u zadnjih 20 godina**. Naša je projekcija, a nju je prije nekoliko dana iznijela i rejting agencija Fitch, da će pad BDP-a u 2020. iznositi 9%. Istaknuli bismo kako ćemo BDP iz 2008.g. u realnoj vrijednosti i u relativno optimističnom scenariju

dostići tek **2022.g.** S obzirom na kretanje hrvatskog rasta (pada) BDP-a u zadnjih 15-ak godina, vjerujemo da je važno, osim o kratkoročnom smanjenju štete od pandemije koronavirusa, čim prije otvoriti važna pitanja **potencijala oporavka i dugoročne održivosti našeg gospodarstva.**

U tom su kontekstu pozitivne najave o skorašnjem dolasku učinkovitog cjepiva i posljedičnom oporavku svjetskog i našeg gospodarstva. Uz to, možemo računati i na sredstva iz EU koja bi trebala ubrzati oporavak naše ekonomije.

Ipak, valja napomenuti kako su u prošlosti posljedice krize, zbog strukture naše ekonomije, bile dugotrajnije i dublje nego u drugim gospodarstvima. Nepoznanica je i jesu li se, odnosno u kojoj mjeri su promijenjene navike i preferencije potrošača i kakav će utjecaj imati na naše gospodarstvo.

Sagledavajući rezultate naše ekonomije jasno je kako trebamo djelovati u smjeru **promjene postojećeg gospodarskog modela, smanjiti direktnu i indirektnu ovisnost o turizmu, odnosno diverzificirati ekonomiju.** Nadalje, bitno je **umanjiti utjecaj javnog sektora, razvijati zdravu poduzetničku klimu, orijentirati se prema novim tehnologijama i znanjima, povećati izvoznu i općenitu konkurentnost** naše ekonomije, kako bismo gospodarstvo transformirali u dugoročno održivo i uspješno. Vjerujemo da jedan od primarnih ciljeva naše Vlade treba biti stvaranje okvira za te promjene i stimuliranje izvozno konkurentnih i tehnološko inovativnih sektora adekvatnim mjerama ekonomske politike.

Autor: Fininfo analize (Edin Leho, Josipa Mandarić, Hrvoje Njegovec i Ivan Oreški)